

Aluehallintovirasto

Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja

Malliksi strategisen tason suunnitteluun kunnissa

Lounais-Suomen
aluehallintovirasto

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Opetus- ja kulttuuritoimi

Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja
Malliksi strategisen tason suunnitteluun kunnissa

15.5.2023

Teksti: Timo Ala-Vähälä, Liikuntatieteellinen Seura (LTS)

Aluehallintovirastojen julkaisuja 168/2023

ISSN 2343-3132

ISBN 978-952-5882-68-1

Turku

2023

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero
Aluehallintovirastojen julkaisuja 168/2023

Tekijät Lounais-Suomen aluehallintovirasto ja Timo Ala-Vähälä, LTS Riikka Roitto, LTS	Julkaisuaika 15.5.2023
	Toimeksiantaja(t) Lounais-Suomen aluehallintovirasto
	Toimielimen asettamispäivä -

Julkaisun nimi
Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja

Tiivistelmä

Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja on työkalu, jonka avulla kunnan liikuntatoimi voi suunnitella soveltavan liikunnan palvelujen järjestämisen esimerkiksi kunnanvaltuustojen vaalikauden mittaisiksi jaksoiksi.

Työkirjan perusajatuksena on, että soveltavan liikunnan palvelujen tarjona ei kuulu pelkästään liikuntatoimelle, vaan esimerkiksi koulutoimelle ja varhaiskasvatukselle, hyvinvointialueiden tuottamille vanhus- ja vammaispalveluille, kolmannen sektorin palveluille, kansalais- ja työväenopistoille sekä mahdollisesti yksityisen sektorin palvelujen tarjoajille.

Suunnittelun keskeisiä osa-alueita ovat palvelujen potentiaalisen kysynnän ja tarjolla olevien palvelujen nykytilanteen kartoitus; vastuiden jako eri toimijoiden kesken; resurssitarpeiden arviointi; eri osapuolten sitouttaminen yhteistyöhön.

Työkirjassa käydään lävitse suunnittelun yleiset periaatteet, kuten suunnitelman laatiminen, vastuutaho, dokumentointi ja seuranta (luku 2); soveltavan liikunnan palvelujen suunnittelu asiakasryhmittäin (luku 3); esitetään käytännön vinkkejä suunnitelman laatijoille (luku 4), sekä esitetään prosessikuvaus suunnitelman laatimisesta (luku 5).

Dokumentin liitteenä on excel-kaavio, jonka täyttäminen tuottaa keskeiset sisällön soveltavan liikunnan strategiselle suunnitelmalle.

Työkirjaa ei tarvitse toteuttaa sanatarkasti, vaan sen avulla kunta voi rakentaa omia tarpeitaan palveluevan suunnittelun järjestelmän. Jos kunnalla on toimiva suunnittelun järjestelmä, sitä ei kannata purkaa, vaan käsillä olevaa työkirjaa voi hyödyntää sen arvioimiseksi, sisältyykö nykykäytäntöön jotain korjattavaa tai lisättävää.

Asiasanat (YSA:n mukaan)

Soveltava liikunta, Soveltavan liikunnan palvelut, Soveltavan liikunnan palvelujen suunnittelu

ISSN (painettu) -	ISBN (painettu) -	ISSN (verkkajulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkajulkaisu) 978-952-5882-68-1
Kokonaissivumäärä 26	Kieli Suomi	Hinta -	
Julkaisija Lounais-Suomen aluehallintovirasto	Paino -		

INFORMATIONSSIDA
Regionförvaltningsverkens publikationer 168/2023

Sammanställd av Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland och Timo Ala-Vähälä, LTS Riikka Roitto, LTS		Utgivningsdatum 15.5.2023	
		Uppdragsgivare Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland	
		Datum för tillsättandet av organet -	
Publikationens titel Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja			
Referat <p>Arbetsboken för strategisk planering av anpassad motion är ett verktyg med hjälp av vilket kommunens idrottsväsende kan planera hur anpassad motion ordnas till exempel för perioder som omfattar kommunfullmäktiges valperiod.</p> <p>Grundtanken i arbetsboken är att tjänster för anpassad motion inte endast ska tillhandahållas av idrottsväsendet, utan till exempel av tillhandahållare av tjänster inom skolväsendet och småbarnspedagogiken, tjänster för äldre och personer med funktionsnedsättning som välfärdsområdena producerar, tjänster inom tredje sektorn, medborgar- och arbetarinstitut samt eventuellt av tillhandahållare av tjänster inom den privata sektorn.</p> <p>Centrala delområden i planeringen är kartläggning av den potentiella efterfrågan på tjänster och nuläget för de tjänster som erbjuds; ansvarsfördelning mellan olika aktörer; bedömning av resursbehoven; olika parter engagemang i samarbetet.</p> <p>I arbetsboken går man igenom de allmänna principerna för planeringen, såsom utarbetande av en plan, ansvarig instans, dokumentering och uppföljning (kapitel 2); planering av anpassad motion enligt klientgrupp (kapitel 3); praktiska tips för dem som utarbetar planen (kapitel 4) samt en processbeskrivning för utarbetandet av planen (kapitel 5).</p> <p>Som bilaga till dokumentet finns ett Excel-diagram. Genom att fylla i diagrammet skapas det centrala innehållet i den strategiska planen för anpassad motion.</p> <p>Arbetsboken behöver inte genomföras ordagrant. Tanken är att kommunen med hjälp av den kan bygga upp ett planeringssystem som tjäna kommunens egna behov. Om kommunen har ett fungerande planeringssystem lönar det sig inte att avveckla det. Istället kan den aktuella arbetsboken utnyttjas för att bedöma om det finns något att korrigera eller lägga till i den nuvarande praxisen.</p>			
Ämnesord -			
ISSN (tryckt) -	ISBN (tryckt) -	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-5882-68-1
Sidantal 26	Språk		Pris -
Utgivare Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland		Tryckeri -	

Sisällysluettelo

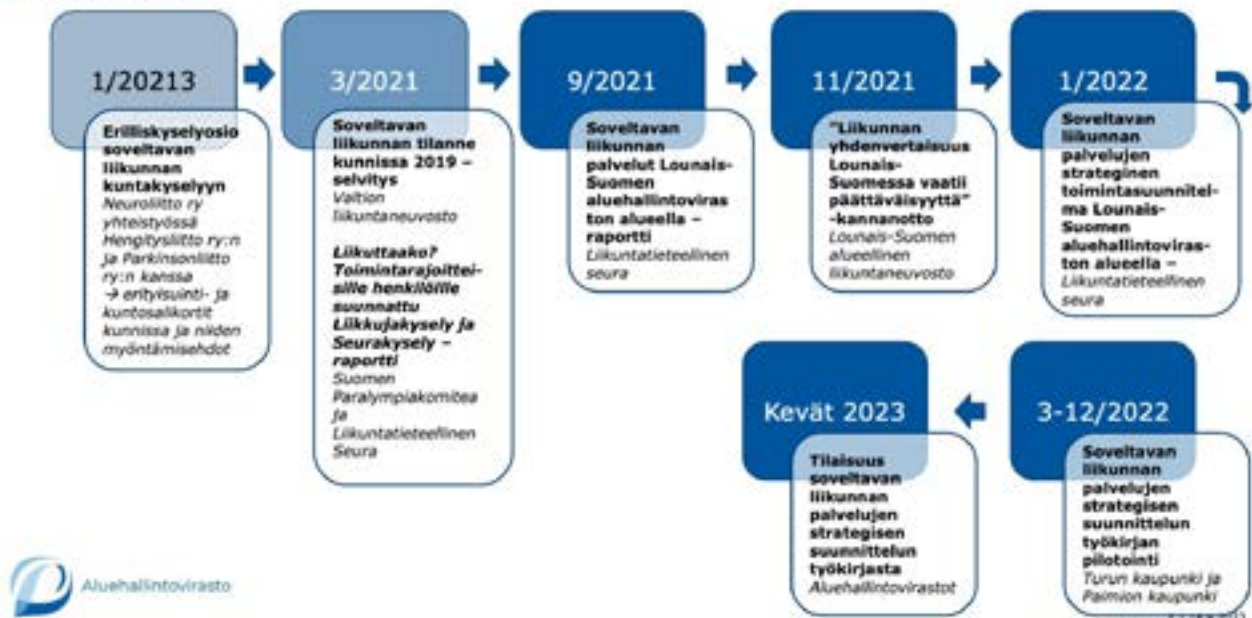
1. Johdanto.....	8
2. Soveltavan liikunnan organisointi kuntatasolla	8
2.1 Palvelujen suunnittelun periaatteet	8
2.2 Palvelujen esteettömyys	9
2.3 Soveltavan liikunnan resurssit	9
2.4 Soveltavan liikunnan yhteistyöverkostot	10
2.5 Väestön osallistuminen ja hyvinvointi	10
3. Soveltavan liikunnan suunnittelu asiakasryhmittäin hahmottaen	11
3.1 Koululiikunnalle, perheliikunnalle ja varhaiskasvatukselle asetettavat soveltavan liikunnan tavoitteet ja toteutustavat	11
3.2 Soveltavan liikunnan palvelut niille työkäisille, jotka sel- viävät pääosin omatoimisesti, mutta joilla on jokin liikuntaa rajoittava pitkäaikaissairaus, vamma tai muu rajoite	11
3.3 Soveltavan liikunnan palvelut niille vammaisille ja pitkä- aikaissairaille, jotka tarvitsevat laajemman tukiverkoston	12
3.4 Ikääntyneet liikkujat, jotka pärjäävät ilman laajaa tukiverkosta.....	13
4. Vinkkejä ja ohjeita soveltavan liikunnan strategisen suunnitelman laatijoille	14
5. Prosessikuvaus soveltavan liikunnan strategisen suunnitelman laadinnasta.....	15
5.1 Soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelman laatiminen eri toimijoiden yhteisenä prosessina - prosessin kuvaus	15
Liitteet	
1: Taulukko, organisointi, kuntataso	22
2: Taulukko, palvelutavoitteet ja kohderyhmät.....	23
3: Taulukko, organisointi ja toiminta, AVI	24

Saatteeksi,

Lounais-Suomen aluehallintovirasto (LSAVI) toteutti vuosien 2021-2022 aikana projektin soveltavan liikunnan palvelujen kehittämiseksi Lounais-Suomen alueen kunnissa osana LSAVI:n liikuntatoimen vuosien 2021-2024 strategiaa. Projektin vaiheet on esitetty kuvassa 1. Kehittämistoimi kuului LSAVI:n liikuntatoimen strategian Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo liikunnassa osa-alueeseen, jossa tarkoituksena on edistää syrjimättömyyttä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa liikuntakulttuurissa. Tavoitteena on liikuntapalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun vahvistaminen liikuntapalveluissa. Kehittämisprojekti perustui soveltavan liikunnan palvelujen nykytilan selvittämiseen Lounais-Suomen alueen kunnissa ja nykytilasta johdettuihin kehittämisehdotuksiin. Keskeiseksi kehittämiskohteeksi nykytilan selvitysten perusteella nousi soveltavan liikunnan strategisen ja pitkántähtäimen suunnittelun lisääminen kunnissa. Nykytilan analyysi perustui valtakunnallisiin Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2019 sekä Liikuttaako? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnattu Liikkujakysely ja Seurakysely -raportteihin, joiden aineistoista tutkija Timo Ala-Vähälä (Liikuntatieteellinen Seura ry, LTS) teki tarkemman Lounais-Suomen aluetta koskevan analyysin.

Kuva 1. LSAVI:n soveltavan liikunnan palvelujen kehittämiseksi Lounais-Suomen alueen kunnissa toteuttaman kehittämisprojektin vaiheet.

Taustaksi

Timo Ala-Vähälä laati osana LSAVI:n kehittämisprojektia LSAVI:lle työkirjamallin, jota kunnat voivat käyttää soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkaluna. Työkirjaa ovat pilotoineet vuonna 2022 Turun kaupunki ja Paimion kaupunki.

Työkirja koostuu excel-dokumentista, johon voi täyttää työkirjaan kerättävät tiedot, sekä ohjeistosta, joka esitellään tässä dokumentissa.

Nyt käsillä oleva työkirja on ohjeellinen. Kunta voi poiketa työkirjasta tarpeidensa mukaan ja kehittää sitä eteenpäin. Kunnilla voi olla myös omia hyviksi havaittuja strategisen suunnittelun käytäntöjä, joita kannattaa säilyttää ja mahdollisesti kehittää edelleen. Kunta voi myös itse päättää, millaiseen visuaaliseen muotoon haluaa soveltavan liikunnan strategisen suunnitelmansa rakentaa. Työkirjassa esitetään, mitkä osa-alueet ja millaiset sisällöt strategisessa suunnitelmassa on hyvä ottaa huomioon.

Soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun tavoitteena kunnassa on laatia kunnalle soveltavan liikunnan kehittämisestä suunnitelma, joka pohjautuu perusteltuun arvioon soveltavan liikunnan palvelujen potentiaalisesta kysynnästä, käytettävissä olevista resursseista ja toimivista yhteistyömalleista. Suunnitteluprojektin tulos on soveltavan liikunnan strateginen kehittämissuunnitelma, johon kaikki keskeiset toteuttajatahot ovat sitoutuneet.

Soveltavan liikunnan strategisessa suunnittelussa perusideana on tehdä arvio nykytilanteesta, kehittämistarpeista ja käytettävissä olevista resursseista ja näiden pohjalta määritellä tavoitteet seuraavan 4–5 vuoden toiminnalle. Tavoitteisiin sisältyvät sekä palvelujen määrälliset ja laadulliset tavoitteet että yhteistyön toimintamallit. Strategisen suunnitelman sitovuutta lisää, jos se vahvistetaan jollain päättävällä tasolla (lautakunta, valtuusto tai vastaava) ja eri yhteistyötahot vahvistavat osallistumisensa omissa päätöksenteko-organisaatioissaan.

Strategisen suunnitelman toteutumisen arviointia varten on määriteltävä seurantajärjestelmä ja jatkuvuuden turvaamiseksi suunnitelmaan on hyvä kirjata myös, milloin suunnitelma päivitetään.

Lisätietoja:

Liikuntatoimen ylitarkastaja Marie Rautio-Sipilä, LSAVI
Liikuntatoimen tarkastaja Tiina Kaijanen, LSAVI
Tutkija Timo Ala-Vähälä, LTS
Asiantuntija Riikka Roitto, LTS

1. Johdanto

Kunta kirjaa soveltavan liikunnan strategisen suunnitelman johdantoon strategian tarkoituksen ja yhteyden kunnan muihin strategia-asiakirjoihin, ajallisen ja alueellisen rajauksen, laadintaprosessin ja laatijat sekä strategian toteutuksen vastuutahot ja seurannan tavat.

Kunta laatii suunnitelmalle itsenäisesti omaan tilanteeseensa sopivan johdannon, jossa määritellään esimerkiksi soveltavan liikunnan keskeiset käsitteet, soveltavan liikunnan lakiperusta ja kunnan omat erityistarpeet. Lisäksi suunnitelman loppuun kirjoitetaan yhteenvetoluku, jossa määritellään suunnitelman voimassalolaika, seurannan järjestelmä ja se miten suunnitelman päivittäminen käynnistyy ennen voimassaoloajan umpeutumista

2. Soveltavan liikunnan organisointi kuntatasolla

Tässä luvussa käydään lävitse perusasiat suunnitelman laatimisesta (2.1), palvelujen esteettömyydestä (2.2), resursseista päättämisestä (2.2), soveltavan liikunnan yhteistyötahoista (2.4) sekä muistutetaan siitä, että liikuntapalvelujen tavoitteena on edistää soveltavan liikunnan asiakkaiden hyvinvointia (2.5).

2.1 Palvelujen suunnittelun periaatteet

Toimintamuoto

Kunta tekee soveltavan liikunnan suunnitelman. Soveltavan liikunnan suunnitelman sisältö eritellään kohderyhmittäin luvussa 3.

Suunnitelma voi olla itsenäinen tai osana yleistä liikuntasuunnitelmaa. Suunnitelmassa määritellään palvelut toimintamuodoittain ja kohderyhmittäin.

Vastuutaho

Suunnitelman laatii esimerkiksi liikuntatoimi ja sen hyväksyy kunnanhallitus, valtuusto tai lautakunta. Suunnitelman toimeenpanosta vastaa (esim.) liikuntatoimi yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa.

Tavoite

Kunnalla on käytössä suunnitelma, jossa on kohderyhmittäin määritelty palvelujen tavoitetaso, toteuttamisen periaatteet ja seurannan järjestelmä.

Palvelujen tavoitetasoa määritettäessä hyödynnetään eri lähteistä saatavia tietoja palvelujen potentiaalisesta kysynnästä.

Dokumentointi

Suunnitelman dokumenttina toimii kunnanhallituksen, valtuuston tai lautakunnan hyväksymä suunnitelma, jolle on määritelty voimassaoloaika ja seurannan järjestelmä.

Seuranta, vastuutaho

Suunnitelmassa määritellään, miten sen toteutumista seurataan ja arvioidaan.

2.2 Palvelujen esteettömyys

Toimintamuoto

Esteettömyyttä koskevat kartoitukset: tieto esteettömyyden tilanteesta ja kehittämistarpeesta, kehittämissuunnitelmat ja niiden toteutus.

Vastuutaho

Määritetään, mille tahoille kuuluu esteettömyystilanteen arviointi, korjaukset ja parannukset (näitä tahoja voivat olla esimerkiksi liikuntatoimi ja tekninen toimi, vammaisneuvosto).

Tavoite

Kunnalla on joko soveltavan liikunnan suunnitelmaan liittyvä tai erillinen suunnitelma, jossa määritellään esteettömyyden tavoitetaso ja toteutustavat.

Seuranta, vastuutaho

Liikuntatoimi tai vastaava taho seuraa esteettömyyden kehitystä ja vastaa siitä, että esteettömyydestä viestitään liikuntapalvelujen käyttäjille.

2.3 Soveltavan liikunnan resurssit

Toimintamuoto

Osana liikuntasuunnitelmaa tai soveltavan liikunnan suunnitelmaan laaditaan soveltavan liikunnan rahoituksen ja resurssien suunnitelma (rahoitus, henkilöresurssit, tilat, välineet).

Vastuutaho

Vastuutaho on rahoituksesta päättävä toimielin, eli käytännössä valtuusto. Asian valmistelu kuuluu soveltavan liikunnan toteuttajataholle, kuten liikuntatoimelle.

Tavoite

Kunta määrittää tavoitetason henkilöresursseille, tiloille, välineille ja toiminnan rahoitukselle.

Dokumentointi

Soveltavan liikunnan suunnitelma, kunnan talousarvio, kunnan kts-tason talous-suunnitelmat.

Seuranta, vastuutaho

Seuranta esimerkiksi osana soveltavan liikunnan seurantaa.

2.4 Soveltavan liikunnan yhteistyöverkostot

Toimintamuoto

Kootaan soveltavan liikunnan yhteistyöverkostot ja päätetään vastuiden jaosta.

Vastuutaho

Yhteistyöverkostojen koordinoinnista vastaa liikuntatoimi tai vastaava taho.

Tavoite

Tavoitteena toimiva yhteistyö eri hallinnonalojen, järjestöjen ja yksityisen sektorin kesken. Linkitys kuntoutukseen. Yhteistyöverkostoa määriteltäessä on muistettava, että eri käyttäjäryhmät tarvitsevat palveluilleen erityyppiset yhteistyöverkostot. (Ks. luku 3.).

Dokumentointi

Dokumentoidaan erikseen tai osana soveltavan liikunnan suunnitelmaan. Dokumentoidaan sitoumukset, joita yhteistyöverkot tekevät keskenään.

Seuranta

Yhteistyön toimivuutta seurataan osana soveltavan liikunnan seurantaa.

2.5 Väestön osallistuminen ja hyvinvointi

Toimintamuoto

Soveltavan liikunnan potentiaaliset asiakkaat käyttävät liikuntapalveluja ja liikkuvat sen lisäksi itsenäisesti. Tässä osassa strategiadokumenttia pohditaan lyhyesti, miten seurata sitä, miten palveluja käytetään, ja miten liikuntaharrastus vaikuttaa soveltavan liikunnan kohderyhmään kuuluvien ihmisten hyvinvointiin.

Vastuutaho

Liikuntaharrastus on viime kädessä liikkujien omalla vastuulla. Kunnan tehtävänä on luoda liikkumisen mahdollistavat perusrakenteet, tukea seuroja ja järjestää sopivia palveluja.

Tavoite

Tavoitteena on, että soveltavan liikunnan potentiaaliset asiakkaat liikkuvat kansallisten liikuntasuosittelusten mukaisesti. Samalla on kunnioitettava ihmisten itsemääräämisoikeutta myös liikunnan suhteen.

Seuranta

Liikunta-aktiivisuutta voidaan seurata kunnan omien järjestelmien avulla (alennuskorttien käyttö, osallistuminen palveluihin) sekä alueellisin ja valtakunnallisin kyselyin.

3. Soveltavan liikunnan suunnittelu asiakasryhmittäin hahmottaen

Tässä määritellään kohderyhmittäin, miten soveltavan liikunnan potentiaalinen kysyntä selvitetään, millaiset tavoitetasot palveluille määritellään, ketkä vastaavat palvelujen organisoinnista, mitkä tahot osallistuvat palvelujen tarjoamiseen, resurssien tarve (henkilöresurssit, tilat, välineet, taloudelliset resurssit).

3.1 Koululiikunnalle, perheliikunnalle ja varhaiskasvatukselle asetettavat soveltavan liikunnan tavoitteet ja toteutustavat

Potentiaalisen kysynnän arviointi, tietolähteet

Soveltavan liikunnan potentiaalisen kysynnän selvittäminen (esim. vipunen.fi, kouluterveyskysely, kunnan omat tiedot).

Palvelujen luonne ja tavoitetaso

Nykytilanteen arviointi, tavoitetason määrittely. Millaisia palveluja tarjotaan, missä laajuudessa?

Palvelujen tarjoajat/yhteistyöverkosto

Palvelujen tarjoajia voivat olla esimerkiksi liikuntatoimi, koulutoimi, varhaiskasvatus, liikunnan järjestöt.

Tarvittavat henkilöresurssit

Arvio ohjaajien ja avustajien määrästä.

Tarvittavat tilat ja välineet, esteettömyys ja soveltavuus

Tähän arvio siitä, onko kunnalla käytössä riittävä määrä sopivia tiloja ja liikuntavälineitä; tavoitetason määrittäminen ja (osana laajempaa suunnitelmaa) suunnitelma tavoitetason saavuttamiseksi.

Taloudelliset resurssit, mitä kautta rahoitus

Määritellään, mille taholle palvelujen rahoitus kuuluu (liikuntatoimi, koulutoimi, muu).

3.2 Soveltavan liikunnan palvelut niille työikäisille, jotka selviävät pääosin omatoimisesti, mutta joilla on jokin liikuntaa rajoittava pitkäaikaissairaus, vamma tai muu rajoite

Potentiaalisen kysynnän arviointi, tietolähteet

Potentiaalisesta kysynnästä kertovia lähteitä: erikoiskorvattavaan lääkehoitoon

oikeutettujen määrä, liikuntapalvelujen käyttäjätiedot (alennuskortit yms.), ilmaiset tai alennushintaiset uimahalli/liikuntahallikäynnit.

Palvelujen luonne ja tavoitetaso

Nykytilanteen arviointi, tavoitetason määrittely. Määritellään tavoitetaso sille, missä määrin tätä ryhmää voidaan palvella tukemalla omatoimista liikuntaa ja tarjoamalla liikuntaneuvontaa; missä määrin tarjotaan ohjattua liikuntaa.

Palvelujen tarjoajat/yhteistyöverkostot

Palvelujen tarjoajia voivat liikuntatoimen lisäksi olla kansalais- ja työväenopistot, liikunnan järjestöt ja yksityiset palvelujen tarjoajat.

Ohjaajien ja avustajien määrä

Määritellään, miten paljon tarvitaan resursseja ohjaukselle, liikuntaneuvonnalle; miten paljon voidaan liikuntaa järjestää tukemalla vertaisohjaajia.

Tarvittavat tilat ja välineet, esteettömyys, soveltavuus

Kartoitetaan se, missä määrin nyt käytössä on tälle ryhmälle soveltuvia urheilu- ja kuntosaleja, uimahalleja, ulkoliikuntapaikkoja, liikuntavälineitä. Määritellään tavoitetaso ja se missä aikataulussa tavoitetasoon edetään.

Taloudelliset resurssit, mitä kautta rahoitus

Toimintaa kanavoitaneen liikuntatoimen, kansalais- ja työväenopistojen ja järjestöjen kautta. Tässä osassa määritellään, miten eri vastuutahojen toimintaa rahoitetaan tai muuten tuetaan.

3.3 Soveltavan liikunnan palvelut niille vammaisille ja pitkäaikaissairaille, jotka tarvitsevat laajemman tukiverkoston

Potentiaalisen kysynnän arviointi, tietolähteet

Soveltavan liikunnan palvelutason määrittäminen kohderyhmittäin edellyttää perehtymistä THL:n tietokantoihin, mahdollisesti myös hyvinvointialueen käytössä oleviin tietoihin. Kunnalla voi olla myös omia tietolähteitä. Tässä osassa dokumenttia määritellään, millaisten lähteiden avulla arvioidaan kysynnän määrä.

Palvelujen luonne ja tavoitetaso

Nykytilanteen arviointi, tavoitetason määrittely. Määritellään, miten toteutetaan voimakkaasti tuetut liikuntapalvelut: ohjaus, kuljetuspalvelut, avustajapalvelut. Määritellään palvelujen tavoitetaso.

Palvelujen tarjoajat/ yhteistyötahot

Palveluista vastaavat todennäköisesti liikuntatoimi ja hyvinvointialue (asumisyksiköt ja palvelutoiminta).

Tarvittavat henkilöresurssit

Ohjaajien määrä, avustajat, kuljetuspalvelut.

Tarvittavat tilat ja välineet, esteettömyys, soveltuvuus

Kartoitetaan se, missä määrin nyt käytössä on tälle ryhmälle soveltuvia urheilu- saleja, kuntosaleja, uimahalleja, ulkoliikuntapaikkoja, liikuntavälineitä. Määritellään tavoitetaso ja se missä aikataulussa tavoitetasoon edetään.

Taloudelliset resurssit, mitä kautta rahoitus

Osa rahoituksesta kanavoituneen liikuntatoimen kautta, osa hyvinvointialueen kautta.

3.4 Ikääntyneet liikkujat, jotka pärjäävät ilman laajaa tukiverkostoa**Potentiaalisen kysynnän selvittäminen**

Potentiaalisen kysynnän arvioinnin lähteinä voivat olla esimerkiksi erikoiskorvattavaan lääkehoitoon oikeutettujen määrä, ikääntyneiden määrä ylipäätään, liikuntapalvelun käyttäjätiedot (alennuskortit yms.).

Palvelujen luonteen ja palvelutason määrittely

Nykytilanteen arviointi, tavoitetaso määrittely. Palvelujen luonnetta määritettäessä selvitetään, missä määrin kohderyhmään kuuluvat voivat liikkua omaehtoisesti, vertaisohjaajien johdolla. Samaten selvitetään, missä määrin liikuntaa voidaan edistää myöntämällä salivuoroja, urheiluvälineitä lainaamalla ja muin tukipalveluin.

Näiden lisäksi tulevat ohjatut liikuntaryhmät ja liikuntaneuvonta.

Määritellään palvelujen tavoitetaso erikseen kunkin palvelutyypin mukaan.

Palvelujen tarjoajat

Palvelujen tarjoajia voivat olla liikuntatoimi, kansalais- ja työväenopistot, liikunnan järjestöt, eläkeläisjärjestöt, yksityiset liikuntapalvelut.

Tarvittavat henkilöresurssit

Miten paljon tarvitaan palkattuja ohjaajia, missä määrin vertaisohjaajia, miten paljon liikuntaneuvontaa.

Tarvittavat tilat, välineet, esteettömyys, soveltuvuus

Tätä ryhmää palvelevat todennäköisesti urheilusalit, kuntosalit, uimahallit, ulkoliikuntapaikat, niissä käytettävissä olevat urheiluvälineet. Tähän liittyen on selvitettävä eläkeläiskorttien tarve. Määritellään tavoitetaso tiloille ja urheiluvälineille.

Rahoitus

Mitä kautta toiminta kustannetaan? Oletettavasti liikuntatoimen palveluina, kansalais- ja työväenopistojen palveluina, järjestöavustuksin.

4. Vinkkejä ja ohjeita soveltavan liikunnan strategisen suunnitelman laatijoille

- Päätäkää soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelman tekemisestä. Päätös kannattaa tehdä riittävän virallisesti, jotta sen tekemiseen sitoudutaan poikkihallinnollisesti ja sen tekemiseen on lupa käyttää suunnittelutyöhön osallistuvien työaika.
- Kokoa aluksi poikkihallinnollinen ja moniammatillinen työryhmä, löydä avaintoimijat ja -henkilöt strategisen suunnitelman laadintaan. Sopikaa heti aluksi ryhmän tarkoitus, tavoitteet, kehittämistyön etenemissuunnitelma ja muut käytänteet, kuten ryhmän kokousaikataulu. Vaihtoehtoisesti soveltavan liikunnan strategiatyön tekemisen voi yhdistää johonkin jo olemassa olevaan tarkoitukseen sopivaan ryhmään. Tarvittaessa suunnittelutyön tekemiseen voi perustaa alatyöryhmän jo olemassa olevaan ryhmään. Jos strategiatyön tekeminen yhdistetään jo olemassa olevaan, on tärkeää varmistaa, että ryhmässä on edustettuina kaikki olennaiset tahot ja ryhmän jäsenet ovat sitoutuneita strategiatyöhön. Strategiatyöhön ryhtyvä työryhmä voi myös olla määräaikainen ja kehittämissuunnitelman toimenpiteiden arviointi ja seuranta voidaan sisällyttää jonkin muun työryhmän työhön.
- Päävastuu soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelman laadinnasta on hyvä osoittaa kunnan liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorille tai vastaavalle toimijalle, joka jakaa vastuuta ryhmässä.
- Suunnitelmatyön käynnissä olosta on hyvä tiedottaa eri toimialoja ja yhteistyökumppaneita laajasti työn eri vaiheissa. Eri tahoille on hyvä antaa mahdollisuus kommentoida työn etenemistä.
- Määritellä työryhmässä keskeiset strategiatyössä tarvittavat termit, kuten soveltava liikunta, soveltavan liikunnan kohderyhmät ja esteettömyys. On tärkeää, että kaikilla työssä mukana olevilla on jaettu ymmärrys asiasta.
- Hankkikaa tarvittaessa lisää tietoa soveltavan liikunnan kohderyhmien tarpeista, kokemuksista ja toiveista. Osallistakaa esimerkiksi vammaisneuvostoa suunnittelutyöhön. On erityisen tärkeää tavoittaa niitä henkilöitä, jotka eivät vielä liiku terveytensä kannalta riittävästi tai eivät tunne kunnan liikuntapalveluita.
- Määritellä huolellisesti eri kohderyhmien laajuus omassa kunnassanne. Määritellä lisäksi soveltavan liikunnan palveluiden nykytila kunnassanne. Tunnistakaa kehittämistarpeet.

- Asettakaa strategiseen suunnitelmaan realistiset ja omaan kuntaanne sopivat tavoitteet. Valitkaa kehittämisteemoista esimerkiksi 1-3 kärkiteemaa. Määritelkää selkeästi eri toimijoiden roolit ja vastuut.
- Valmisteilla olevaa ja jo valmistunutta suunnitelmaa kannattaa esitellä laajasti kunnan eri toimialoille ja sidosryhmille. On tärkeää, että avaintoimijat sitoutuvat suunnitelman toteuttamiseen.
- Pyrkikää saamaan aikaan konkreettisia toimenpiteitä mahdollisimman pian jo strategiatyön aikana. Se sitouttaa ja palkitsee toimijoita.

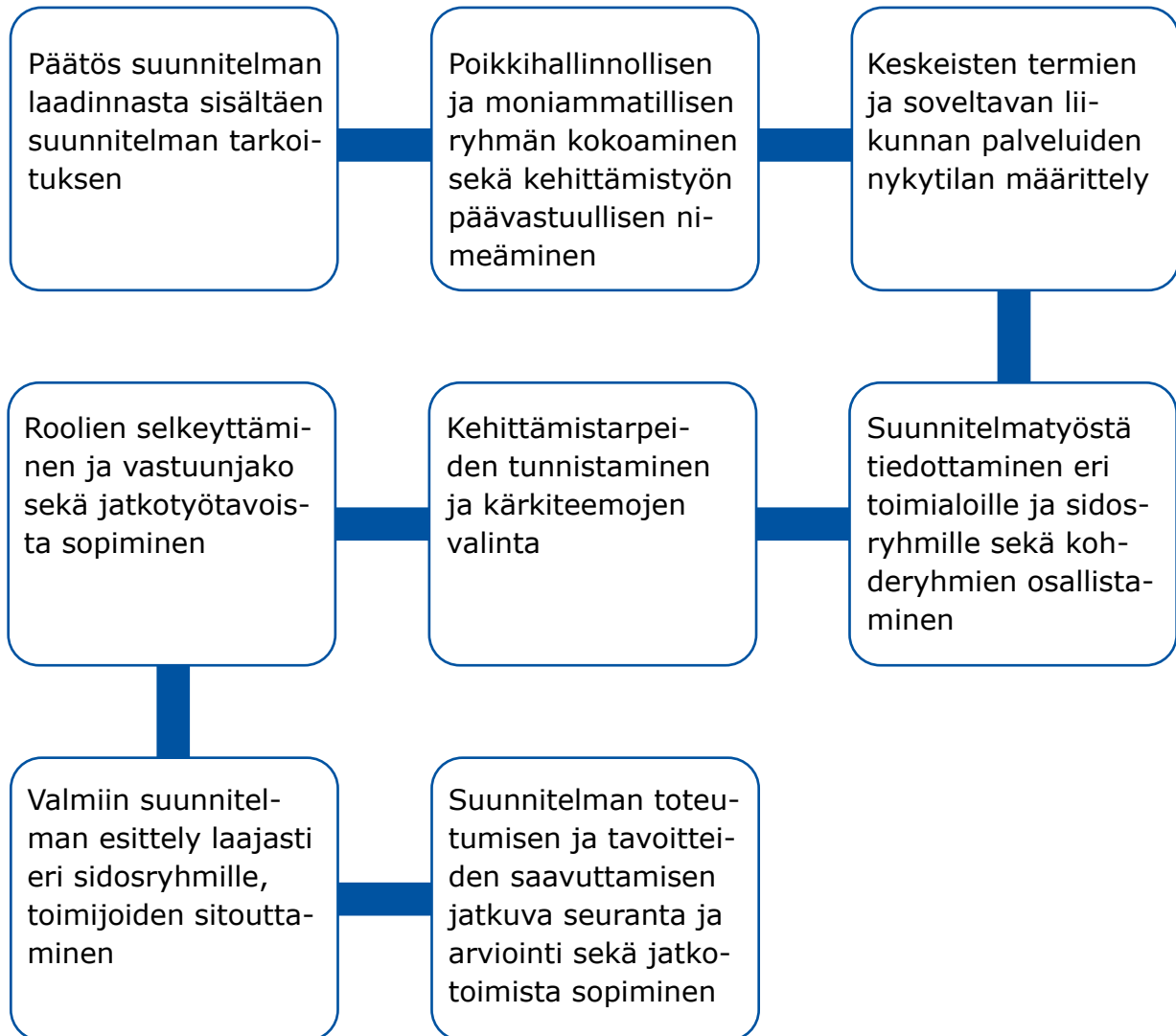
5. Prosessikuvaus soveltavan liikunnan strategisen suunnitelman laadinnasta

5.1 Soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelman laatiminen eri toimijoiden yhteisenä prosessina - prosessin kuvaus

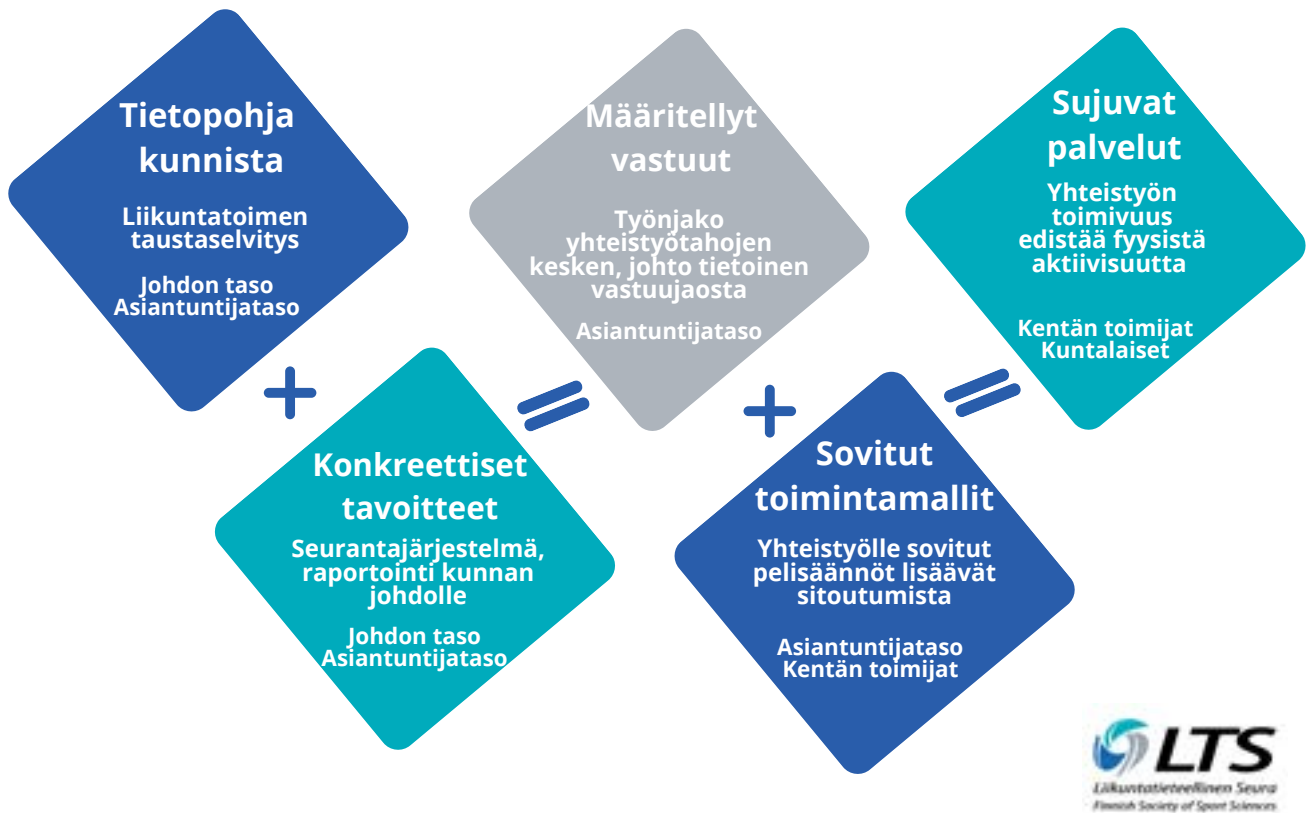
5.1.1 Johdanto

Suunnitteluprojektin tavoitteena on laatia kunnalle soveltavan liikunnan kehittämistä suunnitelma, joka pohjautuu perusteltuun arvioon soveltavan liikunnan palvelujen potentiaalisesta kysynnästä, käytettävissä olevista resursseista ja toimivista yhteistyömalleista. Suunnitteluprojektin tulos on soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelma, johon kaikki keskeiset toteuttajatahot ovat sitoutuneet.

Suunnittelu prosessi etenee yleisellä tasolla kuvaten siten, että päätetään käynnistää projekti; kootaan mukaan keskeiset toimijat; kerätään tarvittavat taustatiedot ja määritellään kehittämistarpeet; sovitaan vastuiden jaosta; tehdään sitouttavat päätökset suunnitelmasta ja sen toimeenpanosta sekä seurataan sitä, miten tavoitteet toteutuvat. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Soveltavan liikunnan suunnittelun prosessi

Suunnittelun pohjana on realistinen käsitys soveltavan liikunnan palvelujen tarpeista (kysynnästä) ja käytettävissä olevista resursseista (nykytilanne ja kehittämismahdollisuudet). Niiden pohjalle rakennetaan konkreettiset tavoitteet ja määritellään vastuiden jaot eri toimijoiden kesken. Vastuiden jaon yhteydessä sovitaan myös käytännön toimintamalleista, etenkin niiden palvelujen osalta, jotka vaativat vahvaa monialaista palvelua (esim. kuljetus- ja avustajapalvelut). Prosessin tuloksena kunta voi yhdessä muiden toimijoiden kanssa tuottaa sujuvammin ja tehokkaammin palveluja soveltavan liikunnan asiakkaille. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Soveltavan liikunnan suunnitelman ja palvelurakenteen rakentuminen

Seuraavassa esitettävän prosessikuvauksen tarkoituksena on tukea kunnan liikunta-toimea tai vastaavaa soveltavan liikunnan järjestelyistä vastaavaa tahoja suunnitelman laatimisessa. Ohjeistoa voi soveltaa vapaasti sen mukaan, mitä käytävissä olevat resurssit sekä kunnan erityispiirteet vaativat. Jos suunnitelman tehdään ensimmäistä kertaa tai laatijoilla ei muuten ole kokemusta vastaavien suunnitelmien tekemisestä, kannattaa varata aikaa perusideoiden opiskeluun ja pohtia, miten suunnitelma aidosti voisi hyödyttää työn tekemistä. Jos suunnitelmallinen yhteistyö jonkin hallinnonalan tai muun toimijan kanssa on uutta, kannattaa myös varata aikaa peruskäsitteiden ja yhteisten tavoitteiden sekä yhteistyön hyötyjen ja mahdollisten ongelmien käsittelylle.

Suunnittelun perusideana on tehdä arvio nykytilanteesta, kehittämistarpeista ja käytävissä olevista resursseista ja näiden pohjalta määritellä tavoitteet seuraavan 4–5 vuoden toiminnalle. Tavoitteisiin sisältyvät sekä palvelujen määrälliset ja laadulliset tavoitteet että yhteistyön toimintamallit. Suunnitelman sitovuutta lisää, jos se vahvistetaan jollain päättävällä tasolla (lautakunta, valtuusto tai vastaava) ja eri yhteistyötahot vahvistavat osallistumisensa omissa päätöksenteko-organisaatioissaan.

Suunnitelman toteutumisen arviointia varten on määriteltävä seurantajärjestelmä ja jatkuvuuden turvaamiseksi suunnitelmaan on hyvä kirjata myös, milloin suunnitelma päivitetään.

5.1.2 Suunnitteluprosessin vaiheet

1. Päätös prosessin käynnistämisestä; yhteistyökumppanien kokoaminen ja alustava sitouttaminen
2. Suunnitelman laatiminen yhteistyössä eri toimijoiden kesken (tarkemmin ohessa)
3. Suunnitelman toimeenpano ja seuranta (budjettipäätökset, käytännön työ)
4. Suunnitelman päivitys (käynnistetään noin vuotta ennen suunnittelu-kauden loppua)

Seuraavassa käydään lävitse lyhyesti ensimmäistä kohtaa eli suunnitteluprosessin käynnistämistä, ja toista kohtaa eli varsinaista prosessin läpiviemistä.

5.1.3 Suunnitteluprosessin käynnistäminen

Ennen varsinaista suunnitteluprosessin käynnistämistä on otettava yhteys kaikkiin soveltavan liikunnan palveluja tarjoaviin tahoihin sekä tahoihin, jotka luovat edellytyksiä soveltavan liikunnan palvelujen toteuttamiseen. Edelliseen ryhmään voivat kuulua kunnan liikuntatoimen lisäksi kunnassa toimivat kansalais- ja työväenopistot, koulut ja varhaiskasvatus, sosiaali- ja terveystoimi (tulevaisuudessa hyvinvointialue), urheiluseurat, kansanterveysjärjestöt, eläkeläisjärjestöt sekä yksityiset tahot. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat esimerkiksi tekninen toimi tilojen tarjoajana ja sosiaali- ja terveystoimi (myöhemmin hyvinvointialue) kuljetuspalvelujen, liikkumisen apuvälineiden ja avustajapalvelujen tarjoajina.

Ennen varsinaisen suunnitteluprosessin aloittamista pitää selvittää, mitkä tahot osallistuvat soveltavan liikunnan palvelujen tuottamiseen joko suoraan tai tuottamalla tukipalveluja sekä selvitettävä, ketkä ovat parhaita mahdollisia henkilöitä osallistumaan suunnitteluun. Suurimmassa osassa organisaatioita riittänee yhteyden ottaminen suoraan siihen henkilöön, jonka vastuulla soveltavaan liikuntaan liittyvä toiminta on. Joissain tapauksissa voi olla tarpeen selvittää joltain ylemmän tason päättäjältä, voiko hänen yksikössään työskentelevä henkilö käyttää työaikaansa soveltavan liikunnan yhteissuunnitteluun.

5.1.4 Suunnitteluprosessin läpivienti

Varsinainen suunnitteluprosessi on seuraavassa jaksotettu kuuden tapaamisen mittaiseksi. Ensimmäisessä kokouksessa määritellään prosessin tavoitteet, sovitaan aika-aulusta ja toiminnan peruseriaatteista sekä sovitaan itsenäisistä, kokousten välillä hoidettavista itsenäisistä selvitystehtävistä "kotitehtävistä" seuraavaa kokousta varten. Myöhemmissä kokouksissa käydään kotitehtävien aikaansaannokset lävitse sekä päätetään, miten kotitehtävien tulokset muokataan osaksi soveltavan liikunnan suunnitelmaan ja jaetaan seuraavat osallistujien kotitehtävät.

Kotitehtävällä tarkoitetaan sitä tiedon keruuta, mitä suunnitelman laatiminen edellyttää. Kotitehtävät kannattaneet tehdä projektin vetäjän ja kunkin yhteistyötahon yhteistyönä. Kotitehtävä voi sisältää esimerkiksi palvelujen kysynnän arvioimisen, nykytilanteen vahvuuksien ja heikkouksien arvioinnin sekä alustavan tavoitetaso määrittelyn. Kotitehtävissä kukin osallistuja tuo esiin oman taustaorganisaationsa tiedot yhteisesti jaettavaksi.

Jos suunnittelun aikana havaitaan helposti korjattavia ongelmia tai yhteistyömahdollisuuksia tai keksitään muita toimintaa helpottavia ideoita, niitä kannattaa lähteä toteuttamaan saman tien, eikä jäädä odottamaan suunnitelman valmistumista.

Vaikka suunnitelma on jaksotettu kuuden kokouksen mittaiseksi, voi projektin aikataulua muuttaa omien tarpeidensa mukaan. Lisäksi kokouksia voidaan tarpeen vaatiessa jakaa siten, että yhtä teemaa (esim. esteettömyys) käsitellään erikseen esimerkiksi kunnan hallinnonalojen kanssa, hyvinvointialueen kanssa sekä järjestöjen kanssa.

Ensimmäinen kokous:

Mukaan tulevat tahot kokoontuvat yhteiseen tapaamiseen ja esittelevät lyhyesti, miten voivat osallistua soveltavan liikunnan palvelujen toteuttamiseen sekä millaisia kaikille avoimia palveluita heillä on nyt jo tarjolla. Alustuksena mitä soveltavalla liikunnalla ja soveltavan liikunnan palveluilla tarkoitetaan; ketkä kuuluvat soveltavan liikunnan palvelujen piiriin.

Käydään lävitse soveltavan liikunnan suunnitelman työkirja, ja miten sitä voi hyödyntää suunnitelman valmistelussa.

Sovitaan projektin toteutuksen pääpiirteet: kokousten määrä ja karkeat aikataulut sekä se, missä määrin tiedonkeruu ja muut kotitehtävät kuuluvat osallistujien vastuulle, mikä projektin vetäjän vastuulle. Sovitaan myös yhteiset työskentelytavat verkkopohjaiselle työskentelylle. Huolehditaan, että kaikilla osallistujilla on pääsy yhteisiin materiaaleihin.

Jaetaan ensimmäinen kotitehtävä, joka on soveltavan liikunnan potentiaalisen kysynnän arviointi. Tiedonkeruun lähteet ja kirjaamisen ohjeistus on esitetty luvussa 3 ja liitteessä 2. Tiedot kerätään kohderyhmittäin (Ks. liite2.) yhteistyössä niiden tahojen kanssa, jotka tarjoavat soveltavan liikunnan palveluja kyseisille kohderyhmille. Esimerkiksi lasten ja nuorten liikunnan osalta tiedot kerätään yhteistyössä koulutoimen, varhaiskasvatuksen ja nuorisopalveluiden kanssa.

Toinen kokous:

Tehdään yhteenveto soveltavan liikunnan potentiaalisesta kysynnästä eri tahoilta etukäteen kerätyn taustamateriaalin pohjalta. Käydään yhteistä keskustelua kysynnästä.

Kotitehtäväksi annetaan nykytilanteen arviointi ja vertaaminen siihen, mitä tiedetään potentiaalisesta kysynnästä. Nykytilanteen osalta arvioidaan kaikki mahdolliset palvelut, kuten liikuntaryhmien toiminta, liikuntavälineiden lainaus, tilojen tarjoaminen itsenäisille ryhmille, alennuskortit ja muu tuki omaehtoiselle liikunnalle. Nykytilanteen arvio tehdään kaikkien kunnan toimialojen osalta, esim. kirjastot, kansalaisopistot, nuorisopalvelut, tekninen toimi.

Kolmas kokous:

Kolmannessa kokouksessa käydään lävitse osallistujilta etukäteen kerätyt tiedot soveltavan liikunnan nykytilanteesta ja verrataan sitä aiemmin tehtyyn arvioon soveltavan liikunnan potentiaalisesta kysynnästä.

Kotitehtäväksi annetaan tehdä arvio siitä, mitä palveluja kukin yhteistyökumppani voisi tulevaisuudessa tuottaa soveltavalle liikunnalle. Arvioon sisällytetään tavoitetasot ryhmien määrästä, liikuntaneuvonnasta, omatoimisen liikunnan tukemisesta, esteettömien liikunta- ja ulkoilureittien tilanteesta, tilatarjonnasta, eli arvioidaan (realistisesti) tavoitetasot kaikista soveltavan liikunnan palvelujen osa-alueista.

Neljäs kokous:

Tehdään kotitehtävien pohjalta yhteinen arvio palvelujen tavoitetasosta kohde-ryhmittäin, hallinnonaloittain ja muut toimijat huomioon ottaen.

Kotitehtäväksi annetaan arvioida, mitä tavoitetason saavuttaminen maksaisi, eli mitä maksaisi henkilötyömäärän lisäys, tilojen ja välineiden käytön lisäys, sekä kuljetus- ja avustajapalvelujen lisäys. Talousvaikutukset arvioidaan yhteistyössä eri hallinnonalojen ja yhteistyökumppanien talousvastaavien kanssa.

Viides kokous:

Vedetään yhteen tiedot nykytilanteesta, kehittämistarpeista, kysynnästä, määritellyistä tavoitetasoista sekä talouden reunaehdoista ja tältä pohjalta sovitaan suunnitelman perussisältö.

Projektin vetäjä kirjoittaa puhtaaksi kehittämissuunnitelman viidennessä kokouksessa sovittun pohjalta.

Kuudes kokous:

Käydään lävitse projektin vetäjän kirjoittama suunnitelma, sovitaan mahdollisista korjauksista ja tarkennuksista. Sovitaan siitä, miten ja missä aikataulussa kukin osapuoli vahvistaa sitoutumisensa suunnitelman toimeenpanoon. Laaditaan suunnitelma toimenpiteiden seurannasta ja arvioinnista.

5.1.5 Suunnitelman toimeenpano, seuranta ja päivitys

Suunnitelman toimeenpano käynnistyy siten, että kukin osapuoli vahvistaa sitoutumisensa suunnitelmaan jollain päättävällä tasollaan. Tämän jälkeen suunnitelma otetaan (kunnassa) huomioon budjettivalmistelun yhteydessä, investointisuunnitelmia tehtäessä ja tietysti päätettäessä käytännön toiminnasta.

Suunnitelman toteutumiselle määritellään seurannan järjestelmä: joko yksi yhtenäinen tai osa-alueittain toteutettava. Jos seurannan järjestelmiä on useampia, seurantatiedot on vedettävä yhteen suunnittelukauden puolivälissä ja suunnitelmaa päivitettäessä. Seurannassa arvioidaan, ovatko määrälliset ja laadulliset tavoitteet toteutuneet, ja miten yhteistyö eri toimijoiden kesken sujuu.

Suunnitelma on määräaikainen, esimerkiksi neljä vuotta kattava. Uuden suunnitelman laatiminen aloitetaan viimeistään noin vuotta ennen voimassa olevan suunnitelman päättymistä.

Suunnitelmaan kirjataan sekä seurannan periaatteet että päivityksen aikataulu ja vastuutaho.

Liite 1: Taulukko, organisointi, kuntataso

Kunta voi tehdä vastaavan excel-tilin, jossa määritellään toiminnan peruserätykset ja vastuutahot.

	Toimintamuoto	Vastuutaho	Tavoite	Dokumentointi	Seuranta, vastuutaho
Palvelujen suunnittelu	Soveltavan liikunnan suunnitelman valmistelu (suunnittelujakso, seuranta)	Liikuntatoimi (ja poikkihallinnollinen työryhmä kunnan sisältä), toimeenpano yhdessä yhteistyötahojen kanssa	Palvelujen tavoitetaso, määritellään kohderyhmittäin (ks. työkirja "palvelutavoitteet ja kohderyhmittä")	Kunnanhallituksen tai -valtuuston vahvistama suunnitelma	Seuranta vastuutahojen puolelta, toteutumisen seuraaminen vuositasolla
Esteettömyys ja saavutettavuus	Liikuntapaikkojen esteettömyyden kartoitus, ja asiaa koskeva tiedotus. Korjaukset, perusparannukset	Liikuntatoimi, tekninen toimi	Esteettömyyden ja saavutettavuuden tavoitetaso, tiedotuksen tavoitteet	Suunnitelma esteettömyyden kartoittamiseen ja viestintään, esteettömyyttä koskevat tietokannat ja tiedotussivut	Toimialojen viestintä yhteisesti, arviointi
Resurssit	Valmistellaan liikuntasuunnitelma, jossa määritellään rahoitus, henkilöstö, liikunnan tilat, muut resurssit (osa yleistä soveltavan liikunnan suunnitelmaa)	Valtuusto, liikuntatoimi, yhteistyötahot	Rahoitus, työtunnit, käytössä olevat tilat, välineet - tavoitetaso.	Kunnan talousarvio, KTS-suunnitelma	Valtuusto, kunnanhallitus tai lautakunta
Yhteistyöverkostot	Yhteistyöverkoston rakentaminen, ylläpito ja toiminnan koordinaatio, kukin kohderyhmä vaatii omantyyppisen yhteistyöverkoston	Liikuntatoimi	Toimiva yhteistyö eri hallinnonalojen, järjestöjen ja yksityisen sektorin kesken. Kuntoutuksen ja soveltavan liikunnan luonteva kytkentä	Soveltavan liikunnan suunnitelma, tapaamisten ja muun yhteydenpidon dokumentointi	Yhteistyön toimivuuden arviointi: soveltavan liikunnan seurannan yhteydessä
Väestön osallistuminen ja hyvinvointi	Soveltavan liikunnan potentiaaliset asiakkaat käyttävät liikuntapalveluja ja liikkuvat itsenäisesti	Liikkujien oma aktiivisuus, tukiverkkojen aktiivisuus	Jokainen soveltavan liikunnan asiakas liikkuu kansallisten liikuntasuosituksen mukaisesti - samalla muistettava itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen		Kuntien seurannan järjestelmät, alueelliset tai valtakunnalliset kyselyt

Liite 2: Taulukko, palvelutavoitteet ja kohderyhmät

Kunta voi tehdä vastaavan excel-tilin, jossa määritellään soveltavan liikunnan palvelujen toteutus kohderyhmittäin.

	Potentiaalisen kysynnän arviointi, tietolähteet	Palvelujen luonne ja tavoitetaso	Palvelujen tarjoajat/yhteistyöverkko	Tarvitavat henkilöresurssit	Tarvittavat tilat ja välineet, esteettömyys, soveltavuus	Taloudelliset resurssit, mitä kautta rahoitus
Koululaiset, perhelii-kunta ja varhaiskasvatus	Vipunen.fi: erityistuen piirissä olevat oppilaat ja Kouluterveyskeskus, erityiskorvattaviin lääkekeisiin oikeutetut lapset ja nuoret, hyvinvointialueen tiedot	Koululiikunta, Suomen harrastamisen malli kohdentuu kaikille lapsille ja nuorille, ohjattu harrastaminen urheiluseuroissa, perheille suunnatut liikuntapalvelut. Määritellään palvelujen tavoitetaso.	Liikuntatoimi, koulutoimi, varhaiskasvatus, liikunnan järjestöt	Ohjaajien ja avustajien määrä	Koulujen tilat ja välineet, päiväkotien tilat. Tavoitetaso (määrä, laatu)	Liikuntatoimen vai koulutoimen budjetti? Hankkeet (harrastamisen malli -> rahoitus OKM)
Työikäiset, pääosin itsenäisesti selviävät ihmiset, joilla on pitkäaikaissairaus, vamma tai muu rajoite	Erikoiskorvattavaan lääkahoitoon oikeutettujen määrä, liikuntapalvelujen käyttäjätiedot (alennuskortit yms.), ilmaiset tai alennushintaiset uimahalli/liikuntahallikäynnit	Omatoiminen liikunta, liikuntaryhmät, liikuntaneuvonta, salivuorot (yksilöt, peliryhmät), liikuntavälineiden lainaus. Määritellään palvelujen tavoitetaso	Liikuntatoimi, kansalais- ja työväenopistot, liikunnan järjestöt, yksityiset liikuntapalvelut	Ohjaajien määrä, liikuntaneuvonnan tarpeet, vertaisohjaajat	Liikkumiseen kannustava arkiympäristö, lisäksi urheilusalit, kuntosalit, uimahallit, ulkoliikuntapaikat, välineet. Tavoitetaso (määrä, laatu)	Liikuntatoimi, kansalais- ja työväenopistot, järjestöavustukset
Vammaiset ja pitkäaikaissairaat, jotka tarvitsevat laajemman tukiverkoston	THL:n eri tietokannat, hyvinvointialueen tietokannat	Voimakkaasti tuetut liikuntapalvelut: ohjaus, kuljetuspalvelut, avustajapalvelut. Määritellään palvelujen tavoitetaso	Liikuntatoimi, hyvinvointialue, asumisyksiköt ja palvelutoiminta	Ohjaajien määrä, avustajat, kuljetuspalvelut	Liikkumiseen kannustava arkiympäristö, lisäksi urheilusalit, kuntosalit, uimahallit, ulkoliikuntapaikat, välineet. Tavoitetaso (määrä, laatu)	Liikuntatoimi, hyvinvointialue
Ikääntyneet liikkujat, jotka pärjäävät ilman laajaa tukiverkostoa	Erikoiskorvattavaan lääkahoitoon oikeutettujen määrä, ikääntyneiden määrä, liikuntapalvelujen käyttäjätiedot (alennuskortit yms.)	Omatoiminen liikunta, liikuntaryhmät, liikuntaneuvonta, salivuorot (yksilöt, peliryhmät), liikuntavälineiden lainaus. Määritellään palvelujen tavoitetaso	Liikuntatoimi, kansalais- ja työväenopistot, liikunnan järjestöt, eläkeläisjärjestöt, yksityiset liikuntapalvelut	Ohjaajat, vertaisohjaajat, liikuntaneuvonta	Urheilusalit, kuntosalit, uimahallit, ulkoliikuntapaikat, välineet. Tavoitetaso (määrä, laatu)	Liikuntatoimi, kansalais- ja työväenopistot, järjestöavustukset

Liite 3: Taulukko, organisointi ja toiminta, AVI

Taulukko on tarkoitettu aluehallintoviraston työkaluksi kuntien toiminnan seuraamiseen.

	Toimintamuoto	Tavoite	Seuranta, vastuutahona AVI ja alueellinen liikuntaneuvosto
Palvelujen suunnittelu	Tuki ja koulutus kuntien suunnittelutyölle	Jokaisessa kunnassa soveltavan liikunnan suunnitelma	Koontiraportit suunnittelun ja seurannan tilanteesta
Esteettömyys ja saavutettavuus	Tuki kuntien esteettömyystyölle, rakentamisen ja peruskorjauksen ohjaus esteettömyystavoitetta tukien	Jokaisella liikkujalla mahdollisuus päästä liikumaan esteettömässä tilassa	Valtakunnallisen esteettömyystietokokannan hyödyntäminen ja osallistuminen sen kehittämiseen
Resurssit ja palvelut	Valmistellaan suunnitelma, jossa määritellään rahoitus, henkilöstö, liikunnan tilat, muut resurssit (osa yleistä soveltavan liikunnan suunnitelmaa)	Rahoitus, työtunnit, käytössä olevat tilat, välineet - tavoitetaso.	Koontiraportit resussien määrästä ja palveluista, suhteutettuna tavoitetasoon
Yhteistyöverkostot	Yhteistyöverkoston rakentaminen, ylläpito ja toiminnan koordinointi	Toimiva yhteistyö eri hallinnonalojen, järjestöjen ja yksityisen sektorin kesken	Yhteistyön toimivuuden arviointi: soveltavan liikunnan seurannan yhteydessä tai osana omaa suunnittelua ja seurantaa
Väestön osallistuminen ja hyvinvointi	Soveltavan liikunnan potentiaaliset asiakkaat käyttävät liikunnan palveluja ja liikkuvat itsenäisesti	Soveltavan liikunnan potentiaaliset harrastajat harrastavat liikuntaa yleisten liikuntasuosituksen mukaisesti	Koontiraportit liikunnan harrastamisesta; alueelliset tai paikalliset kyselyt

**Lounais-Suomen
aluehallintovirasto**

**Turku
2023**